

Пензеник Ольга,

студентка 2-го курсу факультету історії та міжнародних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКІ ВІДНОСИНИ: ТОЧКИ ДОТИКУ І РИЗИКИ

У статті аналізуються причини загострення українсько-угорських відносин, до якого, зокрема, призвів Закон України «Про освіту». Також статті звертається увага на проблемі подвійного громадянства. Вихід з глухого кута автор бачить у ґрунтовно розробленій програмі подальшого розвитку українсько-угорських стосунків з урахуванням наявної законодавчої бази і життєвих реалій Закарпатського регіону.

Точки дотику: 1. Європейські прагнення України. Угорщина послідовно підтримує прагнення України до європейської інтеграції.

2. Лібералізація візового режиму. Угорщина підтримує ініціативу з лібералізації візового режиму між ЄС та Україною.

3. Торгівля електроенергією. Угорщина є основним імпортером української електроенергії.

4. Кооперативна безпека. Вишеградська група та Україна проводять спільні навчання у рамках Вишеградської бойової групи.

5. Транскордонна співпраця. Обидві країни прагнуть до інтенсифікації транскордонної торгівлі та розвитку інфраструктури.

6. Угорська гуманітарна допомога. Будапешт організував літні канікули для дітей внутрішніх переселенців та медичну допомогу бійцям українських збройних сил.

Ризики:

Відносини між Угорщиною та Росією. Питання реверсних поставок газу.

Дестабілізаційна роль угорських крайніх правих партій.

Несприятливий розподіл виборчих округів, що розділяють угорську електоральну громаду.

Угорський закон про громадянство 2010 року. Питання подвійного громадянства.

Брак ресурсів для завершення спільних інфраструктурних проєктів з боку української сторони.

Зниження обсягу торгівлі між двома країнами.

Недостатній рівень залученості урядовців вищого рівня та співпраці на міжурядовому рівні. Окрім візиту міністра закордонних справ України у лютому 2016 року, жодна українська посадова особа вищого рівня не відвідувала Будапешт упродовж останніх років. Засідання Спільного економічного комітету та Спільного комітету з питань меншин не відбувалися протягом кількох років.

Варто загострити увагу на конфлікти держав і вирішені них. Так особливо важливе питання загрози реверсних поставок газу до України і політика Віктора Орбана

Торгівля енергоносіями є одним із найважливіших аспектів двосторонніх відносин. Україна залишається ключовою транзитною країною на європейському ринку природного газу, а також одним із найбільших постачальників електроенергії до Угорщини. З 2014 року обидві країни тісно співпрацюють, щоб підвищити потужності реверсних поставок газу до України. Водночас, цей сектор найбільше страждає через політичні проблеми, пов'язані з контрактами на поставку газу. Заяви угорського керівництва про припинення потоку газу до України через тиск з боку Москви створюють напруженість у двосторонніх відносинах, адже Україна намагається диверсифікувати імпорт енергоносіїв і обмежити залежність від російського природного газу. Це нагтовхує на занепокоєння що Будапешт у подальшому може робити інші проросійські повороти.

Але останні події показали, що заяви Віктора Орбана про обмеження реверсного потоку газу до України не обов'язково супроводжуються діями. Насправді, Угорщина поставила 0,456 млрд. кубометрів природного газу в 2015 році і планує експортувати аналогічний обсяг у 2016 році. Двоїстість політики можна зрозуміти це не є забаганкою чи метою погіршити справи України тут у цій ситуації роль грає практичний інтерес. позиція Віктора Орбана пов'язана із

залежністю Угорщини від поставок російського природного газу, потрібних для опалення житлових будинків та промислових потреб, а також від контрактів з Росатомом щодо будівництва нових енергоблоків АЕС «Пакш». Орбан розуміє для того щоб мати підтримку угорського населення необхідно не підвищувати ціни на газ для побутового споживання. І цього можна досягти лише шляхом підписання пільгових газових контрактів із Росією. Саме тому стратегія енергетичної політики Віктора Орбана має два аспекти. По-перше, для нього вкрай важливо утримати ціну на газ для угорців на низькому рівні шляхом дешевого імпорту. По-друге, Орбан прагне підтримувати дружні відносини з Україною, одним зі своїх головних торговельних партнерів поза межами ЄС, а також основним експортером електроенергії і транзитером нафти і газу з Росії. Хоч певною мірою Угорщина створила резервну систему, відкрила нові маршрути для інших європейських постачальників енергоносіїв та знизила обсяги споживання, вона, як і раніше, значною мірою залишається залежною від російського газу через його низьку вартість. Тому можна сказати що короткостроковій і, можливо, середньостроковій перспективі Угорщина збереже свою наявну зовнішньополітичну позицію та тяжітиме до Москви.

«Мовний закон»: Будапешт, як «центр обурення». На перших шпальтах угорських і румунських газет - новина про підписання П. Порошенком закону *«Про освіту»*. Він скорочує термін навчання рідною мовою для національних меншин і вже став приводом для бурхливої критики та обурення не лише Росії, але й східноєвропейських країн — членів ЄС. Суперечки викликала стаття, що скоротила навчання мовами національних меншин до 4 класів початкової школи. Раніше вони могли отримувати середню освіту рідною мовою. За новим законом, починаючи з 5 класу, усі предмети викладатимуться лише державною — українською мовою. Водночас вивчення рідної мови не обмежуватиметься.

В Україні мешкає близько 200 тисяч болгар, 150 тисяч угорців, стільки ж румунів і 140 тисяч поляків. За даними Міністерства освіти, наразі в Україні працює 735 шкіл, де викладають не українською мовою: 16 020 дітей навчаються угорською, 16 139 — румунською, 1785 — польською. Російська — основна мова викладання для 356 тисяч учнів. Майже три з половиною тисячі дітей в Україні

всі предмети вивчають іноземними мовами, які не є мовами нацменшин, приміром, англійською.

МЗС Угорщини розкритикувало ухвалений українським парламентом закон про освіту, наголошуючи, що він порушує права угорської меншини.

Про це ідеться у заяві міністра закордонних справ Угорщини Петера Сіярто, розміщеній на сайті уряду.

"Україна встромила Угорщині ножа в спину, внівши зміни до закону про освіту, який сильно порушує права угорської меншини", - заявив Сіярто, відзначивши, що Угорщина вважає закон ганебним.

"Ганебно, що країна, яка прагне розвивати дедалі тісніші відносини з Європейським Союзом, схвалила рішення, що є у повній опозиції до європейських цінностей. Це неприпустимо, що Україна позбавила угорців їх права навчатися рідною мовою в школах і університетах і залишила їм таку можливість тільки в дитячих садах і початкових школах", - сказав Сіярто.

Законодавчі зміни ставлять під загрозу функціонування більшості шкіл в Закарпатті та порушують права 150 тисяч угорців, що проживають в Україні, наголосив він. Уряд Угорщини активізується на всіх можливих європейських форумах, щоб нові правила не набрали чинності, додав Сіярто.

Міністр вважає це рішення особливо недружнім, враховуючи той факт, що в останні місяці Будапешт кілька разів роз'яснював українській адміністрації, що заплановані зміни є порушенням угорських інтересів.

"Це було зроблено незважаючи на те, що в останні роки Угорщина надала Україні кілька форм допомоги, які мають фундаментальне значення у зв'язку з процесом європейської інтеграції, а також соціальної і безпекової ситуації в Україні", - відзначив глава угорського МЗС.

Водночас різка тональність заяв з угорської столиці має й інше пояснення: конфлікт Будапешта з Києвом — не єдиний епізод протистояння на зовнішній арені.

Питання подвійного громадянства. У 2010 році Угорщина спростила вимоги для отримання громадянства, які тепер включають доведення угорського походження і знання угорської мови. Хоча нове законодавство викликало

обурення з боку сусідніх держав зі значними угорськими меншинами, від України не було будь-якої серйозної реакції. Офіційної статистики щодо того, скільки зі 150 тисяч закарпатських угорців подали заявки та отримали другий паспорт, немає, але їхня частка може сягати понад 50%. Офіційна позиція української держави щодо подвійного громадянства є досить негативною, адже, відповідно до чинного законодавства України, володіння паспортами інших країн карається штрафом. Попри спроби запровадити кримінальну відповідальність за подвійне громадянство, подібні ідеї не були прийняті українським парламентом. Понад те, переслідування українського громадянина, який також має громадянство іншої країни, є досить складним процесом. Угорцям, які проживають в Україні, угорський паспорт дозволяє користуватися перевагами Шенгенської зони і правом голосу на угорських виборах. Останнє грає на руку керівній партії «Фідес» та її лідеру Віктору Орбану, який відкрито виступає за отримання етнічними угорцями другого громадянства. Побоювання української сторони щодо небезпеки подвійного громадянства очевидні, адже прийняття подібного законодавства дало б певний важіль для Російської Федерації в світлі ситуації в Криму і на Донбасі. Але ймовірність якихось жорсткіших дій низька бо це може призвести до значного погіршення відносин. Запровадження кримінальної відповідальності за володіння угорським паспортом може створити значні проблеми для двосторонніх відносин, оскільки понад 50% закарпатських угорців уже мають подвійне громадянство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Медицький І., Б.Капчос. Аудит зовнішньої політики: Україна-Угорщина.-К.: «Дискусійна записка» , 2016.- С.33
2. Відяньський С. В. Українсько - Угорські відносини: Проблемні питання та роль історичної науки / Стратегічні пріоритети. – 2018.-№1 (46).-С.19-20
3. Дані FGSZ Ltd. про поставки природнього газу до України. URL: http://tsodata.fgsz.hu/en/pub_data/21Z000000000270Q/allocation_and_flow/m3/0

4. "Ніж у спину": Угорщина розкритикувала український закон про освіту. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/09/8/7070668/>

5. Подвійне громадянство українцям: дозволити не можна покарати. URL: <http://press-centr.com/ua/news/Podviyne-hromadyanstvoukrantsyam-dozvoliti-ne-mozhna-pokarati>

6. Українців з подвійним громадянством звільнять з прокуратури та поліції” УНІАН. URL: <http://www.unian.ua/politics/699954-ukrajintsiv-zpodviynim-gromadyanstvom-zvilnyat-z-prokuraturi-ta-militsiji.html>